

Σέ προηγούμενο τεῦχος εἶχαμε πει ἡ Γραμματική τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὡς βοήθημα γιά τούς ἱερεῖς τῆς Μητροπόλεως μας, νά παρατίθεται στό περιοδικό τοῦ διαδικτύου. Μᾶς συνέστησαν ὅμως ὅτι εἶναι καλύτερα νά παρατίθεται στό παρόν περιοδικό σέ συνέχεια τῶν προηγούμενων μαθημάτων Γραμματικῆς.

Α΄ Κλίση

(συνέχεια)

Οἱ καταλήξεις τῶν θηλυκῶν οὐσιαστικῶν σέ -η, γεν. -ης.

Ὄνομ.	-η	π.χ.	Μεγαλύνει ἡ ψυχ-ή μου τόν Κύριον...
Γεν.	-ης	π.χ.	Τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχ-ῆς αὐτοῦ;
Δοτ.	-ῆ	π.χ.	Ἐρῶ τῆ ψυχ-ῆ μου...
Αἰτ.	-ῆν	π.χ.	Ἴασαι τήν ψυχ-ήν μου...
Κλητ.	-η	π.χ.	Ψυχ-ή μου, ψυχ-ή μου, ἀνάστα, τί καθεύδεις;

- Στόν πληθυντικό ἀριθμό ὅλα τά πρωτόκλιτα ἔχουν τίς ἴδιες καταλήξεις.
- Παραθέτουμε παραδείγματα κλίσεως θηλυκῶν πρωτοκλίτων σέ -η, -ης.

Ἐνικός Ἀριθμός				Πληθυντικός Ἀριθμός				
Ὄνομ.	ἡ	πηγ-ή	ἡ	νίκ-η	αἶ	πηγ-αἶ	αἶ	νῖκ-αι*
Γεν.	τῆς	πηγ-ῆς	τῆς	νίκ-ης	τῶν	πηγ-ῶν	τῶν	νικ-ῶν
Δοτ.	τῆ	πηγ-ῆ	τῆ	νίκ-ῆ	ταῖς	πηγ-αῖς	ταῖς	νίκ-αις
Αἰτ.	τήν	πηγ-ήν	τήν	νίκ-ῆν	τάς	πηγ-άς	τάς	νίκ-ας
Κλητ.	ῶ	πηγ-ή	ῶ	νίκ-η	ῶ	πηγ-αἶ	ῶ	νῖκ-αι

*Τό ι εἶναι μακρό (ι), γι' αὐτό παίρνει περισπωμένη (μακρό πρό βραχέως περισπᾶται. Βλ. κανόνες τονισμού).

Παρατηρήσεις γιά τά πρωτόκλιτα θηλυκά

Τά θηλυκά οὐσιαστικά σέ -α ἔχουν τό α ἄλλοτε μακρό καί ἄλλοτε βραχύ καί λέγεται ἀντίστοιχα καθαρό καί μή καθαρό.

• Καθαρό λέγεται ἄν πρίν ἀπό αὐτό ὑπάρχει φωνῆεν ἢ ρ, π.χ. ἡ γενεά, ἡ οἰκία, ἡ πολιτεία, ἡ χώρα κ.ἄ.

• Τό καθαρό α εἶναι κανονικά μακρό καί διατηρεῖται σέ ὅλες τίς πτώσεις τοῦ ἐνικοῦ, π.χ. ἡ γενε-ά, τῆς γενε-ᾶς, τῆ γενε-ᾶ, τήν γενε-άν, ῶ γενε-ά κ.ἄ.

– Ἐξαίρεση: Τό καθαρό α εἶναι βραχύ στίς ἐξῆς περιπτώσεις:

α) στά προπαροξύτονα, π.χ. ἀλήθειᾶ, ἀσέβειᾶ, ἐγκράτειᾶ, ἀμέλειᾶ, πρόνοιᾶ κ.ἄ.

β) στά δυσύλλαβα ὀνόματα: γαῖᾱ, γραιῖᾱ, μαῖᾱ, μυῖᾱ

γ) στά ἐξῆς δυσύλλαβα πού λήγουν σέ -ρα: μοῖρα, πεῖρα, προῦρα, σφαῖρα, σφῦρα, γι' αὐτό καί παίρνουν περισπωμένη (βλ. κανόνες τονισμοῦ).

• Μή καθαρό λέγεται τό α ἄν πρίν ἀπό αὐτό ὑπάρχει ἄλλο σύμφωνο πλὴν τοῦ ρ, π.χ. δίψα, μαῖζα, ἦττα κ.ἄ.

• Τό μή καθαρό α εἶναι κανονικά βραχύ καί στήν γενική καί δοτική ἐνικοῦ τρέπεται σέ ἦ,

π.χ. τῆς θαλάσσης, τῆ θαλάσση, τῆς δόξης, τῆ δόξη, τῆς ρίζης, τῆ ρίζη

• Ἡ αἰτιατική καί κλητική ἐνικοῦ τῶν θηλυκῶν τονίζεται ὅπου καί ἡ ὀνομαστική καί παίρνουν τόν ἴδιο τόνο, δηλαδή τό α εἶναι μακρό ἢ βραχύ ὅπως εἶναι στήν ὀνομαστική, π.χ. ἡ χώρα (ὄνομ.), τήν χώραν (αἰτ.), ᾧ χώρα (κλητ.), ἡ γλῶσσᾱ (ὄνομ.), τήν γλῶσσᾱν (αἰτ.), ᾧ γλῶσσᾱ (κλητ.), ἡ μοῦσᾱ (ὄνομ.), τήν μοῦσᾱν (αἰτ.), ᾧ μοῦσᾱ (κλητ.).

